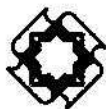

مهمانی و میزبانی

درسبک زندگی اسلامی

نصرالله نظری

سید حسین شرف‌الدین

انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری
دین و معنویت آل یاسین

سرشناسه: نظری، نصرالله، ۱۳۵۷ -
 عنوان و نام پدیدآور: مهمانی و میزبان در سبک زندگی اسلامی /
 نصرالله نظری، سیدحسین شرف‌الدین،
 مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگی هنری دین و معنویت
 آل یاسین، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص.؛ جدول: ۱۵×۲۲ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۱۷-۴۸-۰
 وضعیت فهرست نویسی: فیا.
 یادداشت: کتابخانه.
 موضوع: مهمانی‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 Parties - Religious aspects - Islamic /
 شناسه افزوده: شرف‌الدین، سیدحسین، ۱۳۳۰ -
 رده بندی کنگره: ۹۸۰/۴۹۱۳۹۵
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۵۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۹۳۵۶۵

انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری دین و معنویت آل یاسین

شناسه

نام کتاب: مهمانی و میزبان در سبک زندگی اسلامی
 مؤلف: نصرالله نظری، سیدحسین شرف‌الدین
 ویراستار: محمد مرادی حسین آباد
 صفحه آرای: معصومه صفایی‌را
 طراحی جلد: سعید فلاحی
 ناشر: انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری دین و معنویت آل یاسین
 نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵
 چاپ و صحافی: زیتون
 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
 قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۱۷-۴۸-۰

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

دورنگار: ۰۲۵-۳۲۶۰۳۰۹۵

فهرست مطالب

۹	 سخن ناشر
۱۱	 دیباچه
فصل اول : مفهوم‌شناسی	
۱۹	 درآمد
۱۹	 (۱) مفهوم‌شناسی
۲۲	 (۲) جایگاه و آثار مهمانی در فرهنگ دینی
۲۴	 (۳) انواع مهمانی در ادبیات دینی
۲۵	 یک (۱) انواع مهمانی از حیث هدف
۲۷	 الف) مهمانی‌های مبتنی بر رویه‌های اشراف
۲۹	 ب) مهمانی‌های مبتنی بر رفتارهای نابهنجار
۳۰	 ج) مهمانی‌های مبتنی بر مصرف‌نمایی
۳۲	 د) مهمانی‌های درآمیخته با ناهمگیشان معاند
۳۵	 دو (۲) انواع مهمانی به لحاظ صورت
۳۶	 الف) مهمانی‌های دعوتی
۳۷	 ب) مهمانی‌های بدون دعوت
۳۸	 (۴) کارکردها و آثار مهمانی
۳۹	 یک (۱) آثار فردی
۳۹	 الف) آثار معنوی
۴۵	 ب) آثار مادی
۴۹	 دو (۲) آثار و کارکردهای اجتماعی
۴۹	 الف) استحکام پیوندهای اجتماعی

- ۵۳..... (ب) ایجاد صمیمیت اجتماعی
- ۵۶..... (ج) تأمین نیازهای عاطفی
- ۵۸..... (د) تقویت اعتماد اجتماعی
- ۵۹..... (ه) ایجاد زمینه برای افزایش علم و آگاهی
- ۶۱..... (و) پرورش فضایل اخلاقی
- ۶۲..... (ز) پرکردن اوقات فراغت
- ۶۳..... نتیجه گیر

فصل دوم: بایسته‌های مهمان‌نوازی

- ۶۷..... درآمد
- ۶۸..... (۱) بایسته‌های ناظر به تعامل با مهمان
- ۶۸..... یکک) بایسته‌های گفتاری
- ۶۹..... الف) خوش آمد گویی
- ۷۲..... ب) پرهیز از تعارفات دروغین
- ۷۳..... دو) بایسته‌های رفتاری
- ۷۴..... الف) تکریم و احترام
- ۷۷..... ب) کوشش در خدمت‌رسانی
- ۸۰..... ج) خوش‌رویی
- ۸۱..... د) اهدای هدیه
- ۸۳..... ه) مشایعت و بدرقه
- ۸۵..... و) پرهیز از بکارگماری
- ۸۶..... ۲) بایسته‌های ناظر به اطعام مهمان
- ۸۷..... یکک) پذیرایی شایسته
- ۹۱..... دو) رعایت بهداشت و پاکیزگی
- ۹۴..... سه) تهیه غذای طیب و حلال
- ۹۶..... چهار) هم‌غذایی با مهمان
- ۹۸..... پنج) ترغیب مهمان به صرف طعام

۱۰۰.....	شش) پرهیز از تشریفات مشقت‌بار
۱۰۳.....	هفت) پرهیز از مصرف تظاهری
۱۰۶.....	۳) بایسته‌های ناظر به اسکان مهمان
۱۰۶.....	یک) تدارک مکان مناسب
۱۰۸.....	دو) اختصاص جایگاه شایسته
۱۱۰.....	نتیجه‌گیری

فصل سوم: بایسته‌های مهمان‌روی

۱۱۵.....	درآمد
۱۱۶.....	۱) بایسته‌های قبل از ورود مهمانی
۱۱۶.....	یک) پذیرش دعوت
۱۲۱.....	دو) پرهیز از حضور بدون دعوت
۱۲۳.....	۲) بایسته‌های هنگام ورود در مهمان
۱۲۳.....	یک) اهدای سلام
۱۲۶.....	دو) اجازه ورود
۱۳۰.....	۳) بایسته‌های ناظر به حضور در مهمانی
۱۳۰.....	یک) حفظ زبان
۱۳۴.....	دو) جلب محبت
۱۳۶.....	سه) فرمان‌پذیری
۱۳۶.....	الف) در انتخاب محل نشستن
۱۳۷.....	ب) در امور عبادی
۱۴۱.....	ج) در قبول تکریم
۱۴۲.....	د) در کاهش توقع
۱۴۶.....	چهار) دعا برای میزبان
۱۴۸.....	نتیجه‌گیری

فصل چهارم: آسیب‌ها و راهکارهای مهمانی در زندگی امروز

۱۵۳.....	درآمد
----------	-------

۱۵۴.....	۱) علل و دلایل تضعیف موقعیت مهمانی.....
۱۵۴.....	یک) ضعف اعتقادات مذهبی.....
۱۵۷.....	دو) فاصله‌های تحصیلی و شغلی.....
۱۶۰.....	سه) تحرّک اجتماعی.....
۱۶۳.....	چهار) تحرّک جغرافیایی.....
۱۶۵.....	پنج) کثرت گروه‌های ثانوی.....
۱۶۶.....	شش) ازواج‌های برون‌فامیلی.....
۱۶۸.....	هفت) تکاپوی زیاد و کثرت ارتباطات برونی.....
۱۷۰.....	هشت) غلبه عقلانیت برارایی.....
۱۷۳.....	نه) کوچک‌سازی فضای مسکنی.....
۱۷۴.....	۲) راهکارهای تقویت جایگاه مهمانی.....
۱۷۵.....	یک) تقویت باورها و اشتیاقات مذهبی.....
۱۷۹.....	دو) بازتعریف سبک و صورت مهمانی.....
۱۸۱.....	سه) تقویت عقلانیت دینی.....
۱۸۲.....	چهار) ترویج الگوهای غیرتجملاتی.....
۱۸۴.....	پنج) ایجاد زمینه برای افزایش تراکم روابط.....
۱۸۵.....	شش) تقویت روابط همسایگی.....
۱۸۶.....	هفت) بهره‌گیری صحیح از ابزارهای ارتباطی نوین.....
۱۸۷.....	نتیجه‌گیری.....
۱۹۳.....	کتابنامه.....

سخن ناظر

مفهوم سبک‌زندگی در جمله مفاهیم جدیدی است که در حوزه جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و مطالعات فرهنگی به کار رفته است. اصطلاح سبک‌زندگی پیوندی نزدیک با مفاهیمی نظیر فرهنگ، شخصیت، سلیقه، سنت، مد، معماری، دکوراسیون و رسانه‌های ارتباط جمعی دارد.

سبک‌زندگی ناظر به رفتار انسان است. امروزه دو رویکرد کلی در ارتباط با سبک‌زندگی وجود دارد؛ رویکرد اول به انسان‌هاست که بیشتر تحت تأثیر ماکس وبر است و نیز رویکرد روان‌شناسانه که متأثر از آدلر می‌باشد. سبک‌زندگی یا نحوه زیستن به مجموعه‌ای از الگوهای رفتاری است که باید اطلاق می‌گردد که از بینش‌ها و ارزش‌های آدمیان متأثر بوده در رفتار به صورت عینی متجلی می‌شود. هرگاه انسان می‌خورد یا می‌آشامد از الگوی خاصی تبعیت می‌کند و هرگاه آدمی پوششی را برمی‌گزیند الگوی خاصی را انتخاب کرده است. این الگوهای رفتاری، سبک‌زندگی آدمی را شکل می‌دهند.

دین به گونه‌های مختلف می‌تواند در سبک‌زندگی انسان‌ها تأثیرگذار باشد؛ دین حاوی آگاهی‌ها، بینش‌ها و نگرش‌های اصیلی است که در سبک‌دهی به زندگی انسان‌ها نقش آفرین است. دین شناخت‌ها و نگرش‌های اصیلی را در ارتباط با خدا، جهان دیگر و انسان به آدمی می‌دهد تا از این طریق او بتواند تصاویر روشن از جهان پیرامون و خویش‌تن داشته باشد. دین مجموعه ارزش‌ها و هنجارها را در اختیار انسان قرار می‌دهد تا به وی کمک کند الگوی مناسب برای زندگی

بیابد، رفتارهایش را تنظیم کند و مدلی برای کنش‌ها و شیوه‌های زیستن پیدا کند. سالیانی است که رهبر حکیم و فرزانه انقلاب با دوراندیشی و نگاه راهبردی خویش، موضوع سبک زندگی را به گفتمانی در فضای عمومی جامعه و به‌ویژه محافل علمی و فرهنگی تبدیل نموده‌اند. مسأله سبک زندگی تا بدان اندازه اهمیت دارد که می‌تواند جنبه نرم افزاری تمدن اسلامی باشد؛ ضمن آنکه از مهم‌ترین نیازهای جامعه می‌باشد.

رفتارهای انتخاب‌گرایانه انسان در عرصه‌های گوناگون روابط اجتماعی از مصداق بارز سبک زندگی شمرده می‌شوند. در این میان مهمانی و میزبانی به عنوان یکی از مهم‌ترین عرصه‌های روابط اجتماعی است که توجه به آن بر اساس معیارهای مطرح در سبک زندگی اسلامی ایرانی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بدیهی است پرداختن به بحث مهمانی تأثیر بسزایی در تقویت بن‌مایه‌های فرهنگی جامعه دارد.

کتاب «مهمانی و میزبانی در سبک زندگی اسلامی» در قالب چهار فصل سازماندهی شده است و شامل مباحث نظیر مفهوم‌شناسی، جایگاه، کارکردها و انواع مهمانی در ادبیات دینی، بایسته‌های مهمان‌نوازی و مهمان‌روی، آسیب‌ها و راهکارهای مهمانی در زندگی امروزی می‌شود.

پژوهش حاضر تلاش دارد با محوریت آیات و روایات و تأکید بر بایسته‌های الزامی و ترجیحی مورد نظر اسلام، جایگاه سنت مهمانی و مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. تحقیق حاضر به همت پدیدآورندگان محترم دانشگاه گناباد، جناب آقای سیدحسین شرف‌الدین و فاضل ارجمند جناب آقای نصرالله طریقی به رشته تحریر درآمده است. امید آن‌که این اثر در راستای تبیین مسأله مهمانی و میزبانی در سبک زندگی اسلامی نقش خود را ایفا کند.

انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری دین و معنویت آل یاسین

در وضعیت و زمان کنونی، پرداختن به موضوع سبک زندگی بیش از هر زمان دیگری اهمیت یافته است؛ زیرا در الگوهای زیستی رایج در جهان امروزی، آنچه موجب تمایز اجتماعی می‌شود انتخاب‌های نادرین عاملان اجتماعی و یا همان گزینش و ترجیح سبک‌های زندگی است. این تغییر که خود محصول تحولات تمدنی به‌ویژه دستیابی به امکانات، غلبه فردگرایی، اصالت‌یابی التذاذ و تنوع و رشد مصرف‌گرایی به‌ویژه از نوع مظاهرانه آن است، سبک‌های زندگی را به گونه‌ای رقم زده که مستمراً بر آزادی، تنوع‌خواهی و بسط دامن انتخاب و گزینش عاملان انسانی از میان متغیرهای محیطی افزوده شده است.

انسان همان‌گونه که در عرصه مدیریت بدن، پوشش و آرایش و انتخاب‌های نمادین دست می‌زند، در عرصه‌های روابط اجتماعی نیز رفتارهای انتخاب‌گرایانه بسیار وسیع و متنوعی دارد. تردیدی نیست که روابط انسانی و نیز گونه‌های مختلف آن به تبع موقعیت‌های مختلف فرد از مصادیق بارز سبک زندگی شمرده می‌شوند. مهمانی و میزبانی نیز که یکی از مهم‌ترین عرصه‌های روابط اجتماعی است، از جمله مهم‌ترین موضوعاتی است که توجه به آن در سبک زندگی به‌ویژه با عطف توجه به معیارهای مورد نظر در سبک زندگی اسلامی و بالخصوص برای جامعه ایرانی اسلامی ما که می‌خواهد براساس الگوهای اسلامی زندگی کند، اهمیت مضاعف دارد.

دلیل این امر این است که در سبک زندگی اولاً، زمینه‌های طرح و تبارز الگوها و در نتیجه ترجیحات و انتخاب‌های فردی وجود دارد و به همین دلیل می‌تواند زمینه بروز و ظهور علایق فردی و جمعی متنوعی را فراهم آورد. ثانیاً، سبک زندگی عموماً و الگوی انتخابی در ساحت مهمانی و میزبانی بالقوه آثار برجسته و قابل توجهی در تقویت نظام عاطفی جامعه و پایداری روابط اجتماعی دارد و موجب تقویت و تعمیق همبستگی‌های اجتماعی می‌گردد. از این رو، نهاد یا سنت مهمانی جایگاه و اهمیت مهمی در سبک زندگی، به‌ویژه نوع اسلامی آن دارد. در این سبک چون عموم «خلق الله» به مثابه «عیال الله» فرض شده‌اند، تمامی روابط و تعاملات همراه با مراطف انسانی است. بدیهی است که حرکت در این مسیر به‌طور طبیعی، نسبت و رضایت الهی را نیز به دنبال دارد.

بنابراین، مهمانی و میزبانی نیز همانند دیگر کنش‌ها، روابط و تعاملات انسانی، اگر بخواهد رنگ الهی را خوب بگذرد باید با نیت و انگیزه الهی همراه شود تا بتواند به افزایش و تعمیق روابط خانوادگی و همبستگی اجتماعی کمک کند.

بدون شک، تلاش در جهت تربیت این مایه‌های فرهنگ دینی جامعه که به یمن انقلاب اسلامی زمینه‌های آن فراهم آمده و نیز تلاش در جهت تبیین و تشریح سبک‌های زیستی برآمده از فرهنگ اسلامی را می‌توان متناسب با اقتضائات کنونی، از دیگر ضرورت‌هایی است که پرداختن به بحث مهمانی را ملزم می‌سازد؛ زیرا از همین طریق می‌توان به اصلاح الگوهای رفتاری در سطوح خرد پرداخت.

بر کسی پوشیده نیست که بازبینی و اصلاح الگو یا الگوهای رایج مهمانی همچون سایر مؤلفه‌های فرهنگی اجتماعی، نیازمند سیاست‌ها و اقدامات سیاستمداران است. ما می‌دانیم که سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و اصلاحات ساختاری، به فرهنگ‌سازی، نظام‌سازی، گفتمان‌سازی و از همه مهم‌تر جامعه‌پذیری صحیح نیازمند است. بدیهی است که شناخت و استنباط سبک‌های زیستی تأسیسی یا تأییدی مورد نظر اسلام و نیز اصلاح الگوهای رایج، مستلزم انجام مطالعات علمی است.

این مطالعه در صدد است تا جایگاه سنت مهمانی، بایسته‌های ارزشی و هنجاری، آثار و نتایج فردی و اجتماعی، عوامل تضعیف‌کننده و تقویت‌کننده

الگوی مرجح، موانع موجود در مسیر التزام عملی به الگو یا الگوهای سنتی رایج، چیستی و چرایی الگوهای بدیل و عصری را با محوریت آیات و روایات و مواضع ارزشی و هنجاری (بایسته‌های الزامی و ترجیحی) و قواعد الگویی مورد نظر اسلام مورد بررسی و تحلیل قرار دهد.

به لحاظ ساختاری این تحقیق در قالب چهار فصل و یک جمع‌بندی سازماندهی شده است. در فصل نخست، مهمانی و میزبانی به صورت مفهومی تبیین شده از انواع و آثار آن در فرهنگ اسلامی مورد بحث قرار گرفته است. در فصل دوم و سوم با ارجاع به آموزه‌های دینی و مستندات روایی کوشیده شده است تا بایسته‌های مهمان‌نوازی و مهمان‌روی معرفی گردد و در فصل چهارم نیز سعی گردیده تا سبک زندگی اسلامی و به دنبال آن راهکارهای تقویت جایگاه مهمانی در سبک زندگی اسلامی پیشنهاد گردد.

توفیق در انجام این پژوهش، بیش از هر چیز مرهون الطاف حق تعالی و عنایات ائمه اطهار (علیهم‌السلام) است. از این رو، انصوح و تضرع تمام، سجده شکر بر آستان کبریایی‌اش فرو می‌آوریم. همچنین از باب مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ بر خود لازم می‌دانیم از همکاری آقای دوست فرهیخته جناب آقای حسین زاهدی و ارشادات ارزنده جناب آقای دکتر فعالی ریاست محترم مؤسسه فرهنگی هنری سبک زندگی آل یاسین و جناب آقای فیضی، مدیر محترم گروه سبک زندگی و همکاران محترم ایشان آقایان مرادی و آتشین صافی کمال تشکر و قدردانی را به عمل آوریم.